

Folkhälsomyndigheten

Utbildningsdepartementet
103 33 Stockholm

Handläggare
Solveig Petersen
Tfn 010 2052107
solveig.petersen@folkhalsomyndigheten.se

Diarienummer
01215-2017 1.1.3.2

Ert diarienummer
U2017/1967/S

Datum
2017-08-04

Sida
[1(4)]

Folkhälsomyndighetens remissyttrande över "Samling för skolan – Nationell strategi för kunskap och likvärdighet" (SOU 2017:35)

Folkhälsomyndigheten har beretts tillfälle att inkomma med synpunkter angående rubricerade remiss och har följande att anföra:

Sammanfattning och Folkhälsomyndighetens utgångspunkter

I likhet med Skolkommissionen vill Folkhälsomyndigheten betona betydelsen av en skola som främjar lärande och likvärdiga förutsättningar att lyckas i skolan för alla barn. Detta då hälsa och lärande går hand i hand.

Generellt instämmer Folkhälsomyndigheten också i Skolkommissionens genomgående ståndpunkt att åtgärder inom skolan bör bygga på vetenskapligt framtagen evidens. Dock anser Folkhälsomyndigheten att det är en brist att utredningen inte beaktat betydelsen av elevhälsan och elevhälsans arbete i tillräckligt hög utsträckning, då elevhälsan är en viktig resurs för att främja hälsa och skapa förutsättningar för inläring hos alla elever. Därutöver är våra synpunkter avgränsade till folkhälsorelaterade frågor i kapitel 9, som har direkt relation till elevernas hälsa. Vi kommenterar också kapitel 8 utifrån ett folkhälsoperspektiv.

Överlag instämmer Folkhälsomyndigheten i Skolkommissionens analys och förslag beträffande säkringen av studiero och en trygg lärmiljö; insatser till elever med behov av särskilt stöd; elevhälsans uppdrag, funktion och behov av ökad kunskapsuppbyggnad; samt skolans uppdrag i förhållande till elevernas hälsa.

Folkhälsomyndighetens specifika synpunkter på betänkandet i korthet:

- Folkhälsomyndigheten vill lyfta behovet av att i uppföljningen av uppsatta mål för elevhälsoarbetet, och därmed förutsättningen för en god och jämlik hälsa, även beakta betydelsen av resurstilldelningen till elevhälsan.
- Folkhälsomyndigheten föreslår att kommissionens förslag till förtydliganden i läroplanen beträffande respekt i skolan utvidgas till att gälla *ömsesidig* respekt mellan alla som vistas i skolan.
- Skolkommissionen har ett ensidigt fokus på behovet av socialpedagogiska kompetenser och insatser när det gäller barn med behov av särskilt stöd. Folkhälsomyndigheten anser att det

krävs en bred ansats som tar tillvara alla elevhälsans yrkeskompetenser när det gäller att säkerställa jämlika förutsättningar i skolan för barn med behov av särskilt stöd.

- Folkhälsomyndigheten uppfattar att det finns viss oklarhet beträffande Skolkommisionens förslag gällande en utredning av vården till barn och unga. Folkhälsomyndigheten förespråkar en utredning med fokus på möjligheterna till en sammanhållen hälsovård med förebyggande och främjande insatser till barn och unga i åldern 0–25 år. Vi vill även betona vikten av att det finns folkhälsokompetens i den aktuella utredningsgruppen.
- Folkhälsomyndigheten anser att kommissionens förslag till förtydliganden i läroplanen beträffande skolans uppdrag i förhållande till elevernas hälsa bör inkludera även arbetet för att förebygga ohälsa.
- Folkhälsomyndigheten understryker vikten av att det införs nationella uppföljningar och utvärderingar av elevernas hälsa och elevhälsans arbete, gärna som del av kommissionens förordade nationella uppföljningssystem.

Kapitel 8. Ökat nationellt ansvar för skolans finansiering

Folkhälsomyndigheten lyfter behovet av att i uppföljningen av uppsatta mål för elevhälsoarbetet, och därmed förutsättningen för en god och jämlik hälsa, även beakta betydelsen av resurstilldelningen till elevhälsa.

Bakgrund till Folkhälsomyndighetens ställningstaganden: Folkhälsomyndigheten delar Skolkommisionens ståndpunkter att det är viktigt med en resurstilldelningsmodell som säkerställer en likvärdig skola av hög kvalitet, inklusive förutsättningar för en god och jämlik hälsa (se också Kapitel 9). Kommissionens förslag till finansiering av skolan utgår från en gemensam resurstilldelning till undervisning och elevhälsa utan specificering av resursfördelningen mellan de två områdena. Detta ger utrymme för att lokala prioriteringar när det gäller tilldelningen specifikt till elevhälsa kan variera oberoende av behovet av hälsofrämjande och förebyggande arbete och därmed att förutsättningarna för att uppnå elevhälsoarbetets specifika mål kan variera mellan skolor. I uppföljningen bör därför även resurstilldelningens betydelse för elevhälsans måluppfyllelse utvärderas.

Kapitel 9.1 Insatser för en trygg lärmiljö som främjar studiero

Folkhälsomyndigheten stödjer Skolkommisionens förslag till åtgärder för att säkra studiero och en trygg lärmiljö. Folkhälsomyndigheten anser dock att det föreslagna förtydligandet i läroplanen beträffande respekt i skolan bör gälla *ömsesidig* respekt mellan alla som vistas i skolan och som inte enkom att eleven ska visa ”respekt och hänsyn för skolans personal och andra elever som en del av det gemensamma ansvaret för arbetsmiljön på skolan”. Folkhälsomyndigheten föreslår således att förtydligandet i läroplanen också bör gälla ett respektfullt förhållningssätt från lärarna gentemot eleverna.

Bakgrund till Folkhälsomyndighetens ställningstaganden: Skolkommisionen betonar i underlaget för sitt förslag att ”En förutsättning för en skolmiljö som präglas av trygghet och studiero är att elever, lärare och annan personal känner ett gemensamt ansvar för arbetsmiljön på skolan och har respekt för varandra” (s 250). Det finns också belägg för att elevers relation till lärarna har betydelse för elevens hälsoutveckling, dvs. att en god relation

till lärarna är kopplad till en god hälsoutveckling och en dålig relation till utveckling av hälsoproblem. Elevens relation till läraren kan på liknande sätt kopplas till skolresultat.

Kapitel 9.2 Ökade inslag av stöd och stimulans

Folkhälsomyndigheten instämmer i Skolkommissionens ståndpunkt att tidiga insatser till elever med behov av särskilt stöd är betydelsefulla och att sådana insatser kräver goda förutsättningar och rutiner för samarbete mellan lärare och elevhälsa. När det gäller elevhälsa har betänkandet i detta sammanhang ett ensidigt fokus på betydelsen av specialpedagogiska kompetenser och insatser. Folkhälsomyndigheten anser att det krävs en bredare ansats som tar tillvara alla elevhälsans yrkeskompetenser.

Bakgrund till Folkhälsomyndighetens ställningstaganden: Bland elever med behov av särskilt stöd finns inte enkom inlärningssvårigheter att beakta, utan det finns också ofta somatiska, psykologiska eller sociala problem. Bemötandet av dessa problem kräver kompetens och insatser från ett flertal yrkeskategorier så som kuratorer, skolsköterskor, psykologer och arbetsterapeuter. För att ge barn med behov av särskilt stöd likvärdiga förutsättningar att klara skolan krävs därför kompetens och insatser som utgår från alla elevhälsans yrkeskategorier.

Kapitel 9.3 En stärkt och mer tillgänglig elevhälsa

Elevhälsans uppdrag... (s 272)

Folkhälsomyndigheten uppfattar att det finns viss oklarhet beträffande Skolkommissionens förslag gällande en utredning av vården för barn och unga. I enlighet med betänkandet "Unga som varken arbetar eller studerar" (SOU 2017:9) förespråkar Folkhälsomyndigheten en bred utredning av möjligheterna för en sammanhållen hälsovård som inkluderar förebyggande och främjande insatser till barn och unga i åldern 0–25 år. Folkhälsomyndigheten vill därutöver betona vikten av att det finns folkhälsokompetens i en sådan utredningsgrupp.

Bakgrund till Folkhälsomyndighetens ställningstaganden: I sammanfattningen av förslagen (s. 271) rekommenderar Skolkommissionen en utredning som specifikt inriktas mot elevhälsans arbets sätt. Senare i samma kapitel konstaterar kommissionen att flera aktuella statliga utredningar har beaktat en likartad frågeställning och att det finns risk för bristande samordning av arbetet kring barn och ungas hälsa. Med denna utgångspunkt anger kommissionen ett behov av ett helhetsgrepp där det utreds hur man kan utforma ett långsiktigt och hållbart system som utgår från alla barn och ungas behov (s. 275). Det senare förslaget, det om en bredare utredning, går således delvis emot förslaget i sammanfattningen. Givet att elevhälsans uppdrag inbegriper hälsofrämjande och förebyggande åtgärder på gruppnivå vill Folkhälsomyndigheten betona vikten av att det finns folkhälsokompetens i den aktuella utredningsgruppen.

Ansvarsförhållanden och styrning inom elevhälsoområdet... (s 276)

Folkhälsomyndigheten tar inte ställning till Skolkommissionens förslag om en myndighetsöversyn beträffande förtydliganden av berörda myndigheters ansvar och samverkan inom elevhälsoområdet, men om en sådan utredning initieras förespråkar Folkhälsomyndigheten att folkhälsoperspektivet beaktas i utredningsarbetet.

Skolans uppdrag för elevers hälsa och välbefinnande... (s 278)

Folkhälsomyndigheten instämmer i behovet av ett förtydligande i läroplanen som betonar skolans uppdrag i förhållande till elevernas hälsa. I enlighet med skollagen anser Folkhälsomyndigheten dock att förtydligandet bör inkludera även arbetet för att förebygga ohälsa bland eleverna.

Bakgrund till Folkhälsomyndighetens ställningstaganden: Skolkommisionens förslag på ett förtydligande i läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet och läroplanen för gymnasieskolan nämner endast skolans uppdrag att bedriva ett hälsofrämjande arbete. I skollagen (SFS 2010:800; 2 kap. 25-28 §§) föreskrivs att skolan även skall arbeta för att förebygga ohälsa i förskoleklassen, grundskolan, grundsärskolan, sameskolan, specialskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan.

Behov av kunskapsuppbyggnad, kunskapsspridning... (s 279)

Folkhälsomyndigheten vill i likhet med Skolkommisionen betona vikten av ökad kunskapsuppbyggnad och kunskapsspridning när det gäller elevhälsoområdets arbetsätt och metoder. Folkhälsomyndigheten vill därutöver understryka vikten av att det införs nationella uppföljningar och utvärderingar av elevernas hälsa och elevhälsans arbete, gärna som del av kommissionens förordade nationella uppföljningssystem.

Bakgrund till Folkhälsomyndighetens ställningstaganden: Skolkommisionen framhäver i kapitel 9 (s 260 och 262) att kvalitetssäkringen och vidareutvecklingen av skolans arbete gällande elever med behov av särskilt stöd är beroende av en löpande uppföljning och utvärdering. Folkhälsomyndigheten anser att liknande gäller elevhälsoområdet i stort. Kommissionen framför vidare att det saknas nationella uppföljningar och utvärderingar av arbetet riktat mot elever med behov av särskilt stöd samt av elevernas kunskapsutveckling. Kommissionen föreslår därför att det införs ett sammanhållet uppföljnings- och utvärderingssystem för dessa områden (s 263). Folkhälsomyndigheten vill betona att bristen på nationell uppföljning och utvärdering även gäller generellt för elevhälsoområdet och vi ser ett behov av ett enhetligt och samlat uppföljningssystem som även inkluderar denna typ av data.

Beslut om detta yttrande har fattats av ställföreträdande generaldirektören Anders Tegnell. I den slutliga handläggningen har avdelningschefen Anna Bessö deltagit. Enhetschefen Johanna Ahnquist har varit föredragande.

Enligt Folkhälsomyndighetens beslut

Johanna Ahnquist